

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 20 stycznia 2016 r.

Pozycja 49

POSTANOWIENIE z dnia 12 stycznia 2016 r. Sygn. akt Ts 264/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres – przewodniczący
Andrzej Wróbel – sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 listopada 2015 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej W.W.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnąć zażalenia.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 24 lipca 2015 r. (data nadania) W.W. (dalej: skarżący) wystąpił o stwierdzenie, że art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim uniemożliwia „faktyczną” dwuinstancyjną kontrolę nad orzeczeniem sądu drugiej instancji w przedmiocie wniosku o zwolnienie strony skarżącej od ponoszenia kosztów sądowych – wydającym w tej kwestii orzeczenie jako sąd pierwszej instancji – bez wywołania nieodwracalnych negatywnych konsekwencji w postaci odrzucenia skargi kasacyjnej, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, w związku z art. 45 ust. 1, w związku z art. 32 i w związku z art. 2 Konstytucji.

Skarżący zarzucił, że art. 394² § 1 k.p.c. na skutek pominięcia legislacyjnego uniemożliwił mu wniesienie zażalenia na postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie z opłaty od skargi kasacyjnej wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. W ten sposób – według niego – przepis ten naruszył jego prawo do „skutecznego wniesienia środka odwoławczego”, ze względu bowiem na to, że skarżący nie uiścił opłaty, Sąd Najwyższy odrzucił jego skargę na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. W ocenie skarżącego, nie miał on więc z tego powodu możliwości dochodzenia swych praw w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Postanowieniem z 5 listopada 2015 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 9 listopada 2015 r.) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, stwierdziwszy, że zakwestionowany w niej przepis nie był podstawą orzeczenia, z którym skarżący łączy naruszenie swych konstytucyjnych praw, tj. postanowienia Sądu Najwyższego z lutego 2015 r. Trybunał zwrócił przy tym uwagę na to, że rozstrzygnięcie to

zostało wydane po rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w P. z sierpnia 2014 r. Wskazał, że w związku z tym jego podstawą nie mógł być zakwestionowany w skardze art. 394² § 1 k.p.c. ponieważ przepis ten dotyczy postanowień sądu drugiej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu (tzw. zażalenie poziome, odwołanie poziome), a nie do Sądu Najwyższego. Trybunał ustalił, że orzeczenie, w związku z którym skarżący wniósł skargę do Trybunału, zostało oparte na art. 394¹ § 1 k.p.c., to bowiem zgodnie z tym przepisem zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje m.in. na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną. Przypomniawszy ponadto, że podstawą prawną postanowienia Sądu Najwyższego był także art. 380 k.p.c., który stanowi: „Sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, ale miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy”. Niezależnie od powyższego Trybunał wskazał, że przedstawiony w skardze problem konstytucyjny był już przedmiotem jego merytorycznej oceny. W wyroku z 31 marca 2009 r. (SK 19/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 23) orzekł, że art. 394¹ § 2 k.p.c. (*verba legis*: „W sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”) w zakresie, w jakim „uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji”, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Ponadto stwierdził w nim, że: „konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury sądowej wymagają, aby strony i uczestnicy postępowania mogli wnosić środki zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydawanych przez sąd pierwszej instancji. Konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury nie nakazują natomiast przyznania stronom i uczestnikom postępowania środków zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydanych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji”.

W zażaleniu z 16 listopada 2015 r. skarżący zakwestionował postanowienie Trybunału w całości. Wniósł w nim o uwzględnienie złożonego środka odwoławczego i nadanie skardze dalszego biegu. Jego zdaniem Trybunał, uznawszy, iż Sąd Najwyższy nie orzekał na podstawie zakwestionowanego w skardze art. 394² § 1 k.p.c., naruszył art. 79 ust. 1 Konstytucji. Skarżący obszernie odniósł się poza tym w zażaleniu do przywołanego przez Trybunał wyroku z 31 marca 2009 r. w sprawie SK 19/08.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 138 w związku z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli, a zatem i do rozpoznania zażalenia zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

2. W myśl art. 36 ust. 4 w związku z art. 49 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania

dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. b w związku z art. 36 ust. 6 i 7 i w związku z art. 49 ustawy o TK). Bada przede wszystkim, czy w zaskarżonym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu. Oznacza to, że na etapie rozpoznawania zażalenia Trybunał analizuje w szczególności te zarzuty, które mogą podważyć trafność ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

3. Trybunał stwierdza, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe, a zarzuty sformułowane w zażaleniu nie podważają podstawy odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

4. Postanowieniem z 5 listopada 2015 r. Trybunał odmówił nadania skardze dalszego biegu, ustalwszy, że art. 394² § 1 k.p.c. nie był podstawą ostatecznego orzeczenia, tj. postanowienia Sądu Najwyższego z lutego 2015 r.

4.1. Zdaniem skarżącego: „Sam fakt nieprzywołania tegoż przepisu przez Sąd Najwyższy w treści uzasadnienia postanowienia z lutego 2015 r. nie oznacza”, że nie był on podstawą tego orzeczenia ani „przyczyną, w związku z którą orzeczenie to zapadło”. W jego przekonaniu ze względu na treść tego przepisu „procedura weryfikacji przez Sąd Najwyższy orzeczeń dotyczących zwolnienia z kosztów sądowych wydanych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy ukształtowana jest w sposób naruszający konstytucyjne prawo do sądu (...). Ze względu na treść zaskarżonego przepisu Sąd Najwyższy na zasadzie art. 380 k.p.c. rozpoznaje zasadność odmowy zwolnienia z kosztów w ramach rozpatrywania zażalenia na odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia”.

4.2. W zarzutach sformułowanych w zażaleniu skarżący nie uwzględnił przede wszystkim tego, że o ustaleniu, iż zakwestionowany w skardze przepis był podstawą ostatecznego orzeczenia, nie przesądza powołanie go przez sąd w jego treści (zob. postanowienie TK z 9 października 2002 r., SK 13/02, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 73). W świetle obowiązujących regulacji przepis odpowiada kwalifikacji wynikającej z art. 79 ust. 1 Konstytucji tylko wtedy, gdy pomiędzy jego treścią, a ostatecznym orzeczeniem istnieje ścisły związek. Musi on zatem bezpośrednio kształtować (determinować) orzeczenie, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji (zob. wyrok TK z 22 listopada 2005 r., SK 8/05, OTK ZU nr 10/A/2005, poz. 117).

4.3. Skarżący nie wziął pod uwagę także tego, że zaskarżony przez niego art. 394² § 1 k.p.c. zawiera – co podkreślił Trybunał w postanowieniu z 5 listopada 2015 r. – zamknięty katalog rozstrzygnięć sądu drugiej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu (zażalenie poziome, odwołanie poziome). To oznacza, że przepis ten mógłby być przedmiotem skargi konstytucyjnej tylko wtedy, gdyby jako ostateczne orzeczenie skarżący wskazał postanowienie Sądu Okręgowego w P. (sądu drugiej instancji), którym sąd ten odrzuciłby – jako niedopuszczalne *ex lege* – zażalenie na postanowienie tego sądu z sierpnia 2014 r. Takiego orzeczenia skarżący nie przedłożył, ponieważ na postanowienie sądu drugiej instancji wniósł zażalenie do Sądu Najwyższego.

4.4. W tym stanie rzeczy w postanowieniu z 5 listopada 2015 r. Trybunał zasadnie uznał, że pomiędzy zakwestionowanym w skardze art. 394² § 1 k.p.c. a postanowieniem Sądu Najwyższego z lutego 2015 r. nie zachodzi zależność wymagana przez art. 79 ust. 1 Konstytucji.

tucji. Zatem – na podstawie art. 49 w związku z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – prawidłowo odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

5. Uchybienie art. 79 ust. 1 Konstytucji jest samoistną przesłanką odmowy nadania skardze dalszego biegu. Dlatego też Trybunał nie odniósł się do pozostałych zarzutów sformułowanych w zażaleniu.

Zażalenie nie podważa podstawy odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, więc Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 49 w związku z art. 36 ust. 7 ustawy o TK – postanowił jak w sentencji.